УДК 631.1:378

І.Л. Литвинчук, канд. екон, наук
Житомирський національний агроекологічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ З ВИЩОЮ АГРАРНОЮ ОСВІТОЮ ДЛЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сучасний стан розвитку сільських територій України обмежує можливості формування та використання соціально-економічного потенціалу села, спричиняє до виникнення проблем у сільськогосподарському виробництві та супроводжується руйнацією традиційного укладу сільського життя. Кризовими явищами в сільській місцевості є високий рівень безробіття, посилення міграції сільського населення, скорочення мережі закладів соціально-культурного призначення, зношеність та застарілість їх матеріально-технічної бази, нестача ресурсів для збереження і відтворення виробничого потенціалу села. Важкі умови праці та низький рівень заробітної плати не дають змоги повноцінно забезпечувати життєві потреби сільського населення, повною мірою реалізувати права сільських жителів на їх повноцінний розвиток та соціалізацію. Проблеми розвитку навчальних закладів у сільській місцевості особливо загострилися у період переходу економіки до ринкових відносин, коли освіта на селі залишилася поза увагою аграрних та інших виробництв. Зростає кількість сіл, у яких взагалі відсутні об’єкти господарської діяльності. Успішне вирішення завдань ефективного функціонування і подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва першочергово залежить від формування ефективного господаря на українській землі, якості підготовки фахівців із практичними навичками роботи у сільському господарстві, раціонального розподілу і використання трудових ресурсів, серед яких чинне місце займає сільська молодь як базове джерело розвитку галузей національного господарства країни.

Важливу роль у реалізації зазначених завдань відіграє вітчизняна аграрна освіта, потенціал якої представлений 20 вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації, в т.ч. 11 університетами із статусом національного, та 92 вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації, з яких 15 коледжів і 17 технікумів знаходяться безпосередньо у сільській місцевості [1]. Професійна підготовка фахівців в сучасних аграрних ВНЗ сільської місцевості здійснюється переважно за 11 спеціальностями сільськогосподарського спрямування: «Виробництво та переробка продукції рослинництва», «Організація і технологія ведення фермерського господарства», «Землевпорядкування», «Експлуатація та ремонт машин і обладнання агропромислового виробництва», «Бджільництво», «Ветеринарна медицина», «Виробництво і переробка продукції тваринництва», «Монтаж обслуговування та ремонт електротехнічних установок в агропромисловому комплексі», «Будівництво, обслуговування і ремонт гідромеліоративних споруд», «Рибництво і аквакультура». «Експлуатація та

ремонт меліоративних будівельних машин і обладнання». Крім того частина аграрних ВНЗ здійснює підготовку фахівців за державним замовленням та за кошти фізичних та юридичних осіб із спеціальностей «Бухгалтерський облік», «Комерційна діяльність», «Організація виробництва», «Економіка підприємства», «Фінанси і кредит», «Правознавство», «Монтаж, обслуговування устаткування і систем газопостачання», «Монтаж і технічне обслуговування холодильно-компресорних установок», «Лісове господарство», «Прикладна екологія», «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів», «Геодезичні роботи та експлуатація геодезичного обладнання», «Зелене будівництво та садово-паркове господарство» та ін. [2, с. 180].

Необхідними кроками у реформуванні аграрної освіти та модернізації системи підготовки кадрів з вищою аграрною освітою для сільських територій в сучасних умовах є:

1) удосконалення системи управління аграрною освітою, яке передбачає формування єдиної освітньої політики та забезпечення наступності між рівями освіти; оптимізацію мережі аграрних навчальних закладів з урахуванням демографічних і економічних реалій та необхідності підвищення якості освіти; модернізацію структури апарату управління аграрною освітою та підвищення ефективності координації між Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України і Міністерством аграрної політики та продовольства України уточненням сфер впливу і відповідальності; раціоналізація використання земель та майна аграрних навчальних закладів і покращання матеріально-технічної бази; перегляд застарілих типових штатних нормативів і вдосконалення системи найму педагогічних працівників;

2) підвищення якості й конкурентоспроможності аграрної освіти, зокрема розроблення національної системи оцінювання якості освіти; створення незалежних кваліфікаційних центрів, у т. ч. для підтвердження кваліфікації в європейській системі стандартів; стимулювання створення незалежних національних рейтингів аграрних ВНЗ; підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, в т.ч. з використанням системи міжнародного співробітництва; запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в аграрних навчальних закладах; узгодження кваліфікаційних характеристик, стандартів і навчальних програм з освітньо-кваліфікаційними вимогами робочих місць; мотивація роботодавців до участі в підготовці навчальних програм, узгодження з ними освітніх і професійних стандартів аграрної освіти; переорієнтації навчальних планів на збільшення частини практичного компонента; масштабне запровадження програм стажування на агровиробництві; розвиток професійно-орієнтованої вищої освіти; розширення переліку професій для рослинництва, тваринництва, переробної промисловості, заморожування продукції сільського господарства, транспортних перевезень, туристичної галузі, особливо для сільського (зеленого) туризму, роздрібної торгівлі, ресторанного та готельного бізнесу, розважальних комплексів, для обслуговування сільськогосподарської техніки, лісового та водного господарства;

3) зростання ефективності фінансування освіти на засадах підвищення самостійності аграрних навчальних закладів у розпорядженні фінансовими ресурсами; формування бюджетів ВНЗ, виходячи з кількості учнів та стандарту вартості навчання одного студента; зміни підходів до системи державного замовлення на підготовку фахівців на основі впровадження прогнозу потреб регіонів; розширення списку платних послуг, що надаються навчальними закладами; розширення можливостей аграрних навчальних закладів залучати додаткові кошти за рахунок використання грантової підтримки дослідних проектів та освітніх інновацій; підвищення рівня оплати праці працівників аграрної освіти, соціальної захищеності, пенсійного забезпечення та престижності їх діяльності.

Практика розвинутих країн світу свідчить, що вища освіта та наука за відсутності достатньої взаємної інтеграції та тісної взаємодії з реальним сектором економіки втрачають ефективну дієздатність. З метою забезпечення подальшого розвитку інтеграції аграрної освіти та науки, підвищення ефективності і якості науково-освітнього процесу в аграрних ВНЗ, використання інтелектуальних, матеріальних та інформаційних ресурсів для підготовки спеціалістів та проведення досліджень за пріоритетними напрямами розвитку освіти, науки і соціальної сфери у сільських територіях доцільно створити ряд інтегрованих науково-освітніх центрів аграрного спрямування з належним законодавчим обгрунтуванням та цільовим фінансуванням. Крім того, слід передбачити розробку пілотннх проектів створення агрохолдингів, що об’єднуватимуть аграрні освітні та науково-дослідні установи, комерційні банки та експериментальні агропромислові виробництва за принципами функціонування сучасних техноларкових структур. Вирішенню окремих із зазначених питань сприяло б удосконалення чинної нормативно-правової бази, аналіз якої свідчить про необхідність усунення суперечностей між нормами окремих законів та унормування низки неврегульованих питань, які свого часу передбачалося вирішити шляхом прийняття підзаконних актів.

Для соціально-економічного розвитку сільських територій важливе не лише питання підготовки сільської молоді, а й освіти вже дорослого населення. З метою вирішення відповідної проблеми доцільно створити мережу центрів консультаційної та практичної допомоги власникам особистих господарств, фермерам та іншим сільським мешканцям за типом американської системи екстеншн-сервісу. Зазначені центри надаватимуть допомогу як в питаннях організації фермерських господарств, вирощування та реалізації продукції сільського господарства, створення сільськогосподарських кооперативів, так і у вирішенні практичних питань, пов’язаних з найновішими досягненнями у сфері виеокотехнологічного агровиробництва, сучасних засобів механізації сільського господарства, інноваційними технологіями у виробництві продукції.

Список використаних джерел: 1. Матеріали сайту «Аграрний сектор України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www.agroua.net. 2. Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання. Науково-практичне видання / Автор-упорядник Є. В. Красняков. – К.: Парламентське вид-во, 2012. – 272 с.